

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนเป็นสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อรับใช้และบริการสังคม มีบทบาทสำคัญในการเตรียมเยาวชนที่อยู่ในความรับผิดชอบให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพในอนาคตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยภารกิจหลักของโรงเรียนคือการนำนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษาของชาติมาสู่การปฏิบัติจริง คุณภาพทางการศึกษาของชาติจะบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะสามารถรองรับความต้องการของสังคมได้อย่างเพียงพอ ในส่วนของด้านการบริหารงานโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานโรงเรียนออกเป็น 6 งาน คือ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานธุรการ การเงินและพัสดุ 5) งานอาคารสถานที่ และ 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยโรงเรียนประถมศึกษาทุกขนาดที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น จะต้องปฏิบัติภารกิจการบริหารงานโรงเรียนตามขอบข่ายของงานทั้ง 6 ด้าน การบริหารงานโรงเรียนจำเป็นต้องจัดระบบการบริหารให้มีความเหมาะสมและมีความสอดคล้องกันตามแนวนโยบายของแต่ละโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การบริหารการศึกษาโดยส่วนรวมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สุรพันธ์ ยันต์ทอง, 2533: อุทัย บุญประเสริฐ, 2540)

การปฏิรูปการศึกษาในขอบข่ายของงานโรงเรียนถือเป็นวิธีการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพในการปฏิบัติงานทางด้านการศึกษา เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้านต่างๆ เช่น ความเปลี่ยนแปลงของสังคม การเมือง เศรษฐกิจ รวมไปถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้หน่วยงานทางการศึกษาต้องจัดระบบการศึกษาให้มีคุณภาพที่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ ดังนั้นจึงมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่อง การประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมและผู้ปกครองว่าสถานศึกษาที่ได้รับการรับรองมาตรฐานสามารถจัดระบบการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ สามารถทำให้ผู้ที่จบการศึกษาจากสถาบันแห่งนั้นมีความรู้ที่ดี มีความเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่ดีตรงตามความต้องการ

สังคม เช่น การเป็นคนดี มีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ และมีความซื่อสัตย์ เป็นต้น เนื่องจากการประกันคุณภาพเป็นกระบวนการสำคัญที่จะผลักดันให้โรงเรียนต่างๆ มีมาตรฐานทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดระบบการศึกษาและมาตรฐานในงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน ย้อนกลับมาเพื่อการรายงานให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้กำหนดไว้โดยเชื่อว่าถ้ามีการวางระบบการประกันคุณภาพอย่างถูกต้องแล้วนั้น จะสามารถทำให้การปฏิบัติงานด้านต่างๆ มีคุณภาพตามมา (สุวิทย์ มูลคำ, 2540)

การตรวจสอบคุณภาพของมาตรฐานทางการศึกษาส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการประเมินผล เนื่องจากวิธีการดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการบริหารงานโรงเรียน โดยวิธีการประเมินผลสามารถที่จะตรวจสอบระบบการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาให้มีมาตรฐานตามที่พึงประสงค์ได้ จากบทบาทและความสำคัญดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดสร้างเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นเพื่อทำการประเมินมาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด ตลอดจนการนำเกณฑ์มาตรฐานไปใช้ในการพัฒนาโรงเรียนและเพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องรวมถึงสถาบันการศึกษาเอกชนได้นำเกณฑ์มาตรฐานไปเป็นแนวทางในการบริหารการดำเนินงานและการพัฒนาองค์กรให้มีสภาพที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งในปี 2539 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดหลักการและแนวทางในการประเมินมาตรฐานโรงเรียน

โดยอาศัยหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา
2. ให้ร่องรอยการปฏิบัติจริงในสภาพปกติ
3. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการประเมิน
4. ใช้รูปแบบของความคิดเห็นที่สอดคล้อง (Consensus Model)
5. ใช้รูปแบบการบรรลุผลตามเป้าหมาย (Goal Attainment Model)

จากหลักการประเมินผลการศึกษาที่กล่าวมา ระบบการศึกษาไทยได้พยายามส่งเสริมการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เนื่องจากแฟ้มสะสมงานเป็นรูปแบบของการประเมินผลที่สามารถทำการประเมินได้ครอบคลุมทั้ง 5 หลักการ โดยวิธีการของแฟ้มสะสมงานจะเป็นการรวบรวมข้อมูลและหลักฐานที่เกี่ยวข้องในส่วนของการทำงานไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อความสะดวกต่อการตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน อีกทั้งยังสามารถสะท้อนถึงสภาพการปฏิบัติงานหรือกิจกรรมต่างๆ ตรงตามสภาพที่แท้จริงได้เป็นอย่างดี (Knigh and Gallaro, 1994) ทั้งนี้เนื่องจาก

แฟ้มสะสมงานอาชีพหลักการร่วมกันระหว่างผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินในการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดระบบในการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับชีวิตจริงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน (ภาวิณี ศรีสุขวัญนันท์, 2540 : จิราภรณ์ ศิริทวี, 2540: นุชวณา เหลืองอังกูร, 2540: บุญชม ศรีสะอาด, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Johnson (1996) ที่ได้กล่าวถึงการประเมินตนเองรวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้ประเมินภายนอกได้แก่ ผู้ปกครอง หน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนได้เข้ามามีบทบาทต่อการประเมินงานเพื่อความสำเร็จของโรงเรียนอย่างแท้จริงโดยข้อมูลสารสนเทศที่ได้รับจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงผลงานให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทยได้นำเทคนิควิธีการประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) มาใช้ครั้งแรกที่ จังหวัดกระบี่ โดยเป็นความร่วมมือระหว่าง ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ ศึกษาในเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่กับโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ จังหวัดกระบี่ ซึ่งเป้าหมายของการปฏิบัติงานครั้งนี้ คือ ความต้องการที่จะศึกษาและการได้มาซึ่งรูปแบบของการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานเพื่อเป็นแนวทางให้กับโรงเรียนต่างๆ โดยเริ่มจากการให้ครูและนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างได้มีการจัดทำแฟ้มสะสมงานของตนเองและพบว่าการใช้แฟ้มสะสมงานสามารถนำมาประเมินผลการเรียนและการปฏิบัติงานด้านการสอนของครูได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงที่สุดทำให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนมากขึ้นและครูมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานมากขึ้น (ตมชาย มิ่งมิตร, 2539)

ในส่วนของการวิจัย เนื่องจากแฟ้มสะสมงานยังเป็นเรื่องใหม่ในระบบการศึกษาไทยดังนั้น การศึกษาค้นคว้าเพื่อทำการตอบคำถามในเชิงการวิจัยจึงไม่แพร่หลายเท่าที่ควร ปัจจุบันได้มีผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการของแฟ้มสะสมงานเพื่อใช้ในการประเมินด้านต่างๆ เช่น ตมชาย มิ่งมิตร (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการใช้พอร์ตโฟลิโอที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ลัดดาวัลย์ ชีอตรง (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบประเมินแฟ้มสะสมงานการสอนของครูประถมศึกษา : การศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนวัดหนองหญ้า จังหวัดนครสวรรค์ ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาแฟ้มสะสมผลงานในการประเมินผลการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และโสภิตา จิตต์ใจจำ (2541) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการประเมินพัฒนาการของนักเรียนในระดับอนุบาลศึกษาโดยใช้แฟ้มผลงานซึ่งในส่วนของการปฏิบัติจริงการประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงานนั้น ได้รับความสนใจจากโรงเรียนต่างๆ ทั้งในส่วนของรัฐและเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากเทคนิควิธีการของแฟ้มสะสมงานเป็นวิธีการที่อำนวยความสะดวกให้กับระบบการปฏิบัติงานรวมถึงการประเมินผลงานที่แสดงถึงความเป็นรูปธรรมสามารถตรวจสอบได้ง่ายและมีความชัดเจนมากกว่าวิธีการประเมินในอดีต

จากข้อมูลดังกล่าวเป็นที่สังเกตได้ว่า การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับระบบแฟ้มสะสมงานรวมถึงการปฏิบัติจริงในโรงเรียนนั้นส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับครูและนักเรียนทั้งสิ้น ปัจจุบันการประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงานสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานโรงเรียนทั้ง 6 ด้านเพื่อเป็นกลไกในการตรวจสอบการบริหารงานโรงเรียนให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น (Kimeldorf, 1994) โดยกระบวนการการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนสามารถจัดทำได้ในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา หรือ 1 ปีการศึกษาเพื่อเป็นการประเมินผลงานและกิจกรรมที่ปฏิบัติในแต่ละภาคการศึกษาหรือปีการศึกษานั้นว่าหน่วยงานมีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานได้ในทุกช่วงระยะเวลาโดยข้อมูลที่ได้รับมานั้นจะมีความเป็นปัจจุบันตามสภาพที่แท้จริงมากที่สุด ดังนั้น การจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนจึงเป็นระบบที่มีประโยชน์และสามารถเชื่อมอำนวยความสะดวกต่อการรับการประเมินจากบุคคลรวมทั้งสถาบันทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น ผู้ปกครองของนักเรียน โรงเรียนหรือสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพิจารณาสถานศึกษาเพื่อเข้ารับรางวัลพระราชทานและการประเมินมาตรฐานโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เพื่อรับรองความเป็นมาตรฐานให้แก่สถานศึกษาในแต่ละแห่งของประเทศไทย

ปัจจุบันในส่วนของการศึกษาเอกชนได้กำหนดให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน นำเทคนิควิธีการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงานเข้ามามีบทบาทต่อระบบการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลต่อระบบการประกันคุณภาพของโรงเรียนเพื่อที่จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โรงเรียนไผ่ทอุดมศึกษา เป็นโรงเรียนเอกชนอีกแห่งหนึ่งที่ได้นำระบบการประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงานเข้ามามีบทบาทในการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียน บุคลากรทั้งส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนได้เริ่มเรียนรู้ระบบดังกล่าวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ซึ่งทางโรงเรียนได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการปรับปรุงหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงเทคนิควิธีการเรียนการสอน การจัดทำแฟ้มสะสมงานนักเรียนเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การจัดทำแฟ้มสะสมงานวิชาชีพเพื่อประเมินสภาพการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรภายในโรงเรียน การจัดทำแฟ้มสะสมงานหมวดวิชาเพื่อประเมินระบบการปฏิบัติงานของหมวดวิชาต่างๆ ซึ่งในปี พ.ศ. 2540 โรงเรียนไผ่ทอุดมศึกษาประสบผลสำเร็จในการวางระบบการประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงานจนเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน โดยสังเกตได้จากการเข้าเยี่ยมชมและศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบแฟ้มสะสมงานที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี

จากภาพความสำเร็จของโรงเรียนไมโทอุดมศึกษาที่ได้นำระบบแฟ้มสะสมงานเข้ามาใช้ในการบริหารงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน ทำให้คณะผู้บริหารและคณะครูมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานให้ครบสมบูรณ์ทุกประเภท เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่โรงเรียน หน่วยงานและสถาบันทางการศึกษาต่างๆ แฟ้มสะสมงานโรงเรียนเป็นแฟ้มสะสมงานอีกประเภทหนึ่งที่โรงเรียนไมโทอุดมศึกษาได้ให้ความสนใจและต้องการพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและพัฒนางานโรงเรียนให้เป็นที่ยอมรับจากสังคมมากยิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้แก่คณะบุคคลและหน่วยงานทางการศึกษาได้เรียนรู้ระบบแฟ้มสะสมงานในแต่ละประเภทว่ามีกระบวนการอย่างไรบ้าง และพร้อมที่จะนำข้อความรู้ที่ได้รับไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานด้านต่างๆ ของหน่วยงานตนเองต่อไป

ในสภาพความเป็นจริงของการศึกษาดูงานและเยี่ยมชมการบริหารงานด้านต่างๆ ของโรงเรียน พบว่า คณะผู้เข้าเยี่ยมชมโดยส่วนใหญ่จะทำการศึกษาข้อมูลโดยการคัดลอกแล้วนำไปปฏิบัติด้วยการเลียนแบบ โดยที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนหรือหน่วยงานของตนเองจึงทำให้เกิดผลเสียและส่งผลกระทบต่อระบบการปฏิบัติงานของโรงเรียนทั้งระบบ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งก็เนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานประเภทต่าง ๆ

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับระบบแฟ้มสะสมงานโรงเรียนซึ่งเป็นระบบการประเมินผลแนวใหม่ที่มีขอบข่ายของเนื้อหาที่ครอบคลุมเกี่ยวกับระบบงานโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) งานวิชาการ 2) งานบุคลากร 3) งานกิจการนักเรียน 4) งานธุรการ การเงินและพัสดุ 5) งานอาคารสถานที่ และ 6) งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยผู้วิจัยได้จำแนกประเด็นต่าง ๆ เพื่อการศึกษาในครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรกเกี่ยวกับการศึกษาระบบการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนว่ามีวิธีการและขั้นตอนของการปฏิบัติอย่างไรบ้าง จึงจะสามารถตอบสนองต่อผู้ที่สนใจศึกษาและต้องการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องชัดเจนและเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบแฟ้มสะสมงานโรงเรียนรวมทั้งสามารถนำข้อความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาระบบการปฏิบัติงานของโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง มีความสะดวก รวดเร็ว และตรงตามบริบทของโรงเรียนหรือหน่วยงานของตนได้เป็นอย่างดี ประเด็นที่สองผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานโรงเรียนว่าควรมีโครงสร้างอย่างไรและต้องบรรจุผลงานอะไรลงไปบ้างจึงจะทำให้แฟ้มสะสมงานโรงเรียนมีความสมบูรณ์แบบที่ลุด และประเด็นสุดท้ายที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา คือ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน เพื่อต้องการทราบว่าปัจจัยอะไรบ้างที่สนับสนุน

หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าผลที่ได้จากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้จะสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงานของโรงเรียนต่างๆ ที่มีความสนใจในการศึกษาระบบแฟ้มสะสมงานโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

การศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนไมทอุดมศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีศักยภาพในด้านการจัดระบบการประเมินผลโดยนำระบบแฟ้มสะสมงานมาใช้ในการบริหารงานโรงเรียนในด้านต่างๆและมีการพัฒนาระบบแฟ้มสะสมงานมาอย่างต่อเนื่อง โดยสังเกตได้จากประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและผลงานที่ปรากฏจนเป็นที่ยอมรับของสังคม และสำหรับการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาเป็นเวลา 1 ภาคเรียน โดยขั้นตอนของการศึกษานั้นผู้วิจัยต้องการศึกษาดังแต่ระบบการบริหารงานโรงเรียนรวมถึงบริบทของงานโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเข้าสู่การศึกษารายละเอียดในกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในเรื่องของข้อมูลสารสนเทศที่โรงเรียนจะได้รับภายหลังจากการลงมือปฏิบัติและสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรให้เข้าสู่ระบบมาตรฐานต่อไป

จากการศึกษาระบบการดำเนินงานและกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน ผู้วิจัย พบว่า กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนในบางขั้นตอนนั้นมีความคาบเกี่ยวกัน สามารถนำขั้นตอนที่มีลักษณะ วิธีการที่ใกล้เคียงกันมารวมไว้ในขั้นตอนเดียวกันได้และในบางขั้นตอนที่ถูกกำหนดขึ้นมานั้นบางครั้งมีความซ้ำซ้อนในประเด็นที่ศึกษามากจนเกินไปจึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติ สำหรับการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดที่เกี่ยวกับเรื่องระบบแฟ้มสะสมงานโรงเรียนของนักวิชาการ 2 ท่าน มาศึกษาและทำการสังเคราะห์เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในขณะทำการศึกษางานวิจัย โดยนักวิชาการท่านแรก ได้แก่ Kimeldorf (1994) ที่กล่าวไว้ว่า ในการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนสามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนงาน 2) การรวบรวมผลงาน หลักฐาน 3) การคัดเลือกผลงาน หลักฐาน 4) การประเมินของบุคคลที่เกี่ยวข้อง 5) การจัดระบบแฟ้มสะสมงานโรงเรียน และ 6) การประเมินจากชุมชน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอก นักวิชาการท่านที่สอง ได้แก่ สุวิทย์ มูลคำ (2540) ซึ่งได้กำหนดแนวทางในการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนไว้ ดังนี้ 1) การวางแผนการจัดทำแฟ้มสะสมงาน 2) การเก็บรวบรวมผลงานหรือหลักฐาน 3) การคัดเลือกผลงาน 4) การแสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกต่อผลงาน 5) การประเมินผลงาน 6) จัดระบบของแฟ้มสะสมงาน และ 7) การจัดนิทรรศการหรือแสดงผลงาน ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับระบบการประเมินผลโดยการใช้แฟ้มสะสมงานโรงเรียนที่ได้รับภายหลังจากการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ

โรงเรียนที่มีความสนใจในการศึกษาระบบแฟ้มสะสมงานโรงเรียน ซึ่งจะสามารถนำข้อความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานรวมถึงการพัฒนาของโรงเรียน ให้มีระบบการบริหารงานและมีระบบการทำงานที่มีคุณภาพเข้าสู่มาตรฐานต่อไป (Johnson, 1996)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน ของโรงเรียนไผทอุดมศึกษา
2. เพื่อศึกษาลักษณะและองค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานโรงเรียนไผทอุดมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนไผทอุดมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเชิงบรรยายในครั้งนี้ เป็นการวิจัยรายกรณี(case study research) โรงเรียนไผทอุดมศึกษาซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนขนาดใหญ่ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research:PAR) และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ รวมระยะเวลาในการศึกษาเป็นจำนวน 1 ภาคเรียน คือ ภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2541 ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจากคณะผู้บริหารและบุคลากรฝ่ายต่างๆ ของโรงเรียน รวมจำนวน 34 คน ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมกับผู้วิจัยในการศึกษากระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนไผทอุดมศึกษาโดยทำการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน
2. กระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน
3. ลักษณะและองค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานโรงเรียน
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน

ข้อตกลงเบื้องต้น

บุคลากรของโรงเรียนไผทอุดมศึกษาที่มีหน้าที่และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน เป็นบุคคลซึ่งมีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนและกระบวนการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนเป็นอย่างดี

นิยามคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

งานโรงเรียน หมายถึง ภารกิจที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามแนวนโยบายของโรงเรียน ประกอบด้วยงาน 6 ด้าน ดังนี้ คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน

แฟ้มสะสมงานโรงเรียน หมายถึง ที่เก็บรวบรวมผลงาน เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในภารกิจของงานโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน คือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้จะให้สารสนเทศที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียนไม่พหุอุดมศึกษา ลักษณะและองค์ประกอบของแฟ้มสะสมงานโรงเรียนรวมถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน ซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและบุคลากรครูของโรงเรียนไม่พหุอุดมศึกษา ในการนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนและเพื่อประโยชน์ต่อโรงเรียน หน่วยงาน บุคลากรทางการศึกษาในสังกัดต่างๆ ได้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการการจัดทำแฟ้มสะสมงานโรงเรียน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตนได้อย่างเหมาะสมตามบริบทและสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย